

Patrik Banga a Alžběta Bublanová: Dialog o literatuře

05.06.2023

Oba spisovatele spojuje vztah k Žižkovu i názor na to, jak hodně se proměnil. Sešli se krátce potom, co Patrik Banga obdržel cenu Magnesia Litera.

AB: O čem je Skutečná cesta ven, za kterou jste získal prestižní ocenění?

PB: Hlavně jsem chtěl zaznamenat 90. léta na Žižkově. O té době existuje spousta knih, kde se dočtete o tehdejší podnikání nebo o Havlovi, aktuálně třeba o kriminalitě. Nikde ale nenajdete romský pohled. Nám se běžně stávalo, že nás preventivně zatýkali a bili policisté. Jenže o tom se nemluví. Pro disidenty socík revolucí skončil, pro nás teprve začal.

AB: Jak to?

PB: Mám na mysli třeba segregaci ve školství. V 90. letech se tady na Žižkově dohodli ředitelé škol, že romské děti budou chodit do jedné základky. Zkuste si představit, že nemáte právo vybrat si nejbližší školu, že vás prostě umístí podle barvy pleti. Já šel ve třinácti demonstrovat před parlament a díky tomu jsem se dostal na normální základku. Ostatní Romy ale na segregované škole pořádně neučili. Přišel učitel, sedl si, dal si nohy na stůl a tím výuka skončila.

AB: Teď je to ale jinak.

PB: Tady v Praze to už tak není, ale já píšu o devadesátých letech. A například v Kladně, Děčíně, Lounech nebo České Lípě názor, že by romské děti neměly chodit s ostatními do škol, pořád trvá. S tím je potřeba se nějak vyrovnat.

AB: Všechno ve vaší knize vychází ze skutečnosti? Nic jste si nepřidal?

PB: Já události popisuju přesně tak, jak se staly.

PB: Vy si jako novinářka do reportáže něco přidáváte?

AB: Do beletrie něco přidávám, na papíře vypadá realita jinak. Je potřeba fabulovat a vytvořit poutavý děj s propracovanou linií. Vymýšlím si i tam, kde to není obvyklé. V beletrii to čeká každý, protože život je někdy spletitý a čtenář by se v ději nevyznal. Někdy dokonce fabuluju v deníkových záznamech. Někteří spisovatelé píšou vyloženě fiktivní deníky, které se tváří jako autentické. To bych chtěla umět.

PB: Já nemusím fabulovat. Mně se stalo tolik věcí, a fakt hnusných, že mi je z toho někdy špatně i dneska. Třeba někdy napíšu nějakou fikci. Neumím ale dialogy.

AB: Možná je to tím, že literární dialogy jsou odlišné od těch reálných. Napsat dialog tak, jak ho slyšíme, může být pro čtenáře nuda. Je potřeba přemýšlet, jak to udělat, aby zněl věrohodně a přitom úderně.

PB: Já nejsem typ na takové psaní. Jsem novinář, píšu reálně. A když to člověk dělá dvacet let, těžko to mění. Jak to máte vy?

AB: Já se zaměřuju spíš na beletrii než na žurnalistiku.

PB: Co konkrétně píšete?

AB: Povídky, novely, romány o obyčejném životě, ve kterém se snažím najít něco podstatného, krásného a důležitého. Do děje vkládám i svoje zkušenosti, nicméně ho posouvám do jiných reálií a vztahů. To mi vyhovuje, protože mě nesvazuje kritérium pravdivosti. Nebojím se využít fantazii a nemám obavy, že se ti, o kterých píšu, poznají.

AB: Řešíte to taky?

PB: Já naopak chci, aby se poznali. Například popisuju, jak mi pražská advokátka Zuzana Žežulková věnovala počítač, když mi bylo dvanáct let. Právě díky ní jsem se začal o počítače zajímat a později studovat IT. Počítač mě živí dodnes. Po víc než čtvrt století se paní Žežulková v mé knize poznala a znovu jsme měli možnost spolu mluvit.

AB: Jak vnímáte Žižkov po pětadvaceti letech?

PB: Hodně se změnil. Už tady není ten „žižkovský smrad“, je tady čisto. Pamatuju si ještě dobu, kdy od Kubelicky dolů bydleli Romové a směrem na Jiřák gádžové. My jsme žili v Bořivojově ulici a já tam měl super dětství. Všichni jsme se tam znali, všude jsem měl nějakou tetu. Ale bydlet tam dneska? Nemožné. To bych musel prodávat knihy v Americe.

PB: Odkud jste přišla na Žižkov vy?

AB: Pocházím z Moravy. Do Prahy jsem přišla v osmnácti letech a bydlela různě, například v Dejvicích. Doufám ale, že už zůstanu na Trojce. Nebo se možná někdy na stáří odstěhuju na venkov.

PB: Které dvě věci se vám na Praze 3 líbí?

AB: Místní kavárny a parky, jako jsou Vítkov a Parukářka.

PB: Promítá se Žižkov do vaší tvorby?

AB: Ne, já sleduju hlavně lidi, ti mě fascinují a inspirují. Psaní začínám tvorbou postav. Předem vím, jaké budou, a děj vymyslím až potom. Děj se týká vztahů mezi postavami, takže mě neovlivňuje prostředí, ale právě lidi, které potkávám.

AB: Pracujete podobně?

PB: Trochu vám teď asi budu fušovat do řemesla, protože moje další kniha bude právě o vztazích. Osobně si myslím, že feministky mě zabijí. Nedivte se. Jsme na Žižkově. Tady byl každý chlap macho.

PB: Co teď píšete vy?

AB: Zpracovávám proměnu postavy, která se dostala k moci. Jde mi to ale pomaleji než dřív, asi chci konečně napsat přelomovou knihu.

AB: Jak jste se vlastně dostal k psaní?

PB: Začal jsem v patnácti letech hudebními recenzemi. Po roce jsem psal komentáře o romské problematice a nakonec jsem dostal nabídku přispívat do rubriky Názory MF Dnes. Od té doby často komentuju českou politiku.

AB: Myslela jsem, že do názorových rubrik přispívají vypsání novináři.

PB: Já jsem měl štěstí na lidi. Hodně mi jich otevřelo dveře. Třeba tehdejší šéfredaktor iDnes Michal Hanák nebo šéfredaktor MF Dnes Robert Čásenský. To už je ale dvacet let. Rád jsem psal i reportáže, třeba z osad na východním Slovensku, nebo jsem se převlékl za bezdomovce a týden bydlel na ubytovnách v Ostravě.

AB: Jak to tam vypadalo?

PB: V roce 2013 fakt hrozně. S Českou televizí jsme o tom natočili dokument Ghetto jako systém.

AB: A svou současnou knihu zfilmovat nechcete?

PB: Už jsme si psali s kmotrem mojí knížky Václavem Marhoulem, ale spíš v legraci. Nicméně film bych asi dělat nechtěl. Už takhle jsem šel s kůží na trh.

AB: Myslíte tím negativní ohlasy?

PB: Vedle pozitivních zpráv mi přišla taky spousta nenávistných reakcí. Například mi psali, že jsem v soutěži Magnesia Litera podplatil porotu. Kdyby mi přišla konstruktivní kritika, ocenil bych to, to vás posune někam jinam. Ale když vám přijde e-mail začínající oslovením „černá hubo“, tak tam už žádný jiný kontext nebude.

AB: A jaké byly pozitivní komentáře?

PB: Hodně lidí mi napsalo, že se s tím textem ztotožnili. Dokonce se mi ozvali i ti, kdo se před třiceti lety chovali jako rasisti a teď toho litují. To je efekt, který jsem vůbec nečekal. Jestli ta kniha kohokoliv donutila zamyslet se nad tím, že mohl v té době udělat něco jinak, splnila účel.

AB: Jaká je vaše další tvorba?

PB: Psal jsem například povídky o žižkovských domech a nádherných zahradách ve vnitroblocích. Miloval jsem je. Taky kašnu na náměstí Jiřího z Poděbrad. To byl středobod dění pro hromadu zdejších dětí. Povídky vyšly ve dvou sbírkách. Jedna se jmenuje Samet blues a druhá Všude samá krása.

PB: Proč vy píšete pro Radniční noviny?

AB: Asi před šesti lety jsem seděla na Jiřáku a kochala se tím, jak rychle tady vznikají kavárny a jak se tu mění život. Chtěla jsem to zaznamenat, proto jsem založila časopis Náměsíčník. Prahu 3 jsem si postupně zamilovala. I z toho důvodu píšu od loňska pro Radniční noviny. Líbilo se mi, jak se proměnily, a vlastně jsem na ně i trochu žárlila. PB: To jste na tom stejně jako já. Když něco chcete, tak si za tím jdete.